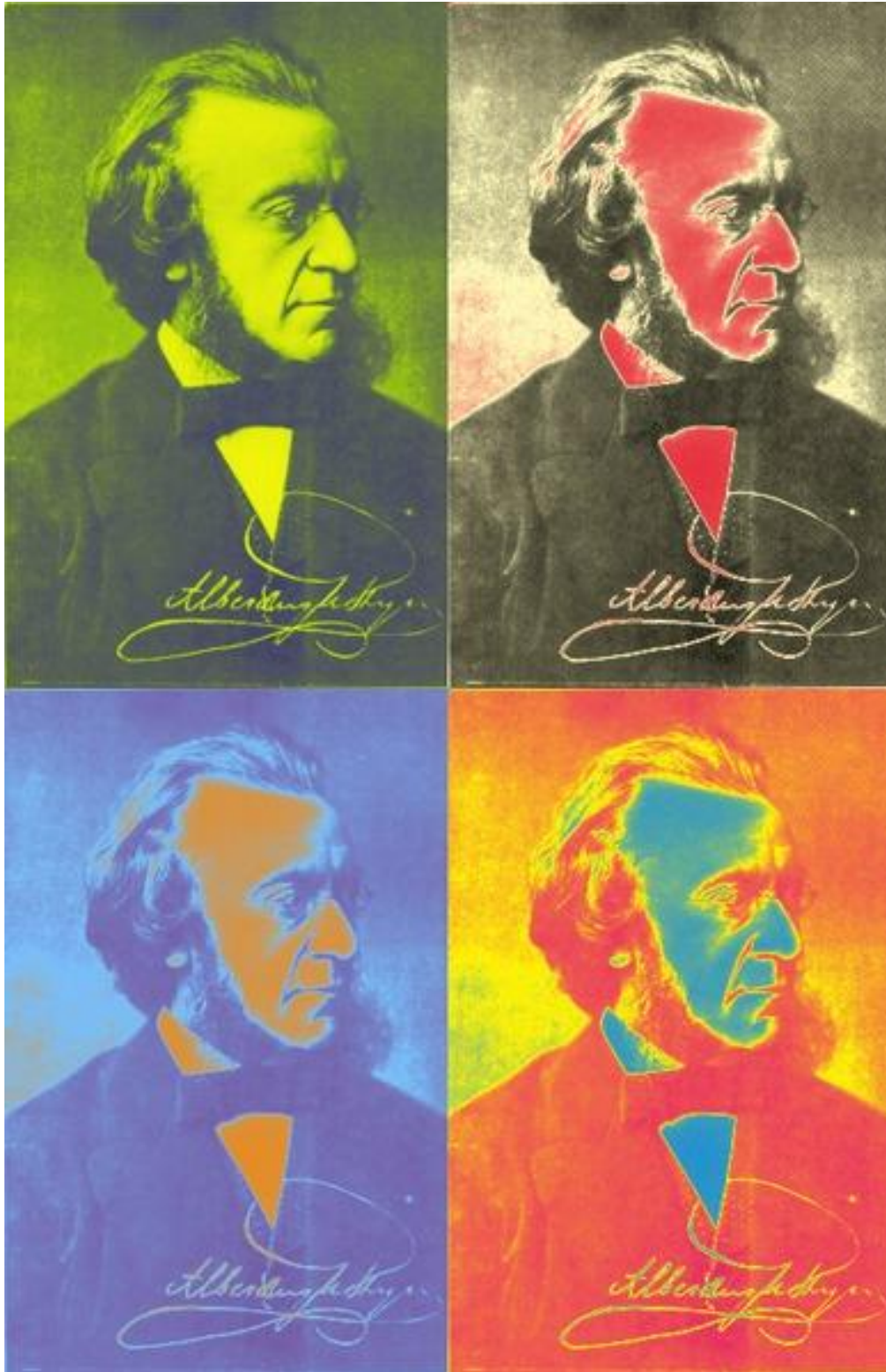

HANDLEIDING PROFIELWERKSTUK

VWO 2017 - 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	4
Tijdpad.....	6
Onderzoeksopzet	7
Onderzoeksverslag.....	9
Presentatie	11
Bijlage 1 Beoordelingsmatrix.....	13
Bijlage 2 Onderwerp kiezen.....	19
Bijlage 3 Bronnen verzamelen.....	21
Bijlage 4 Hoofd- en deelvragen	23
Bijlage 5 Onderzoeksmethode	26
Bijlage 6 Verwijzen naar bronnen in je onderzoeksopzet en verslag.....	28
Bijlage 7 Presentatie.....	31

Voorwoord

Op de voorkant vinden jullie de naamgever van onze school: J. A. Alberdingk Thijm. Alberdingk Thijm was een Nederlandse katholieke schrijver. Aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam was hij hoogleraar in Esthetiek en Kunstgeschiedenis¹.

Behalve naamgever van onze school is Alberdingk Thijm ook naamgever van het Thijmgenootschap. Dit is een vereniging van katholieke geleerden met het doel wetenschap onder de Nederlandse katholieken te bevorderen².

Nu is het aan jullie om je in de wetenschap te gaan verdiepen. Onze hoop is dat jullie mede door het profielwerkstuk een mooie bijdrage gaan leveren aan de wetenschap en onderzoek!

¹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Joseph_Alberdingk_Thijm (3 maart 2015)

² <http://nl.wikipedia.org/wiki/Thijmgenootschap> (3 maart 2015)

Inleiding

Een van de onderdelen van het examendossier is het profielwerkstuk (PWS). Met het maken van dit werkstuk krijg je de kans om uitgebreid onderzoek te doen bij één van je examenvakken naar een onderwerp dat je interesseert. We dagen je uit om iets te maken waar de leraren het nog jaren over hebben: wees origineel, creatief en het liefst revolutionair! Probeer de krant te halen! Dat lukt natuurlijk niet als je iets maakt dat al bestaat...je gaat iets nieuws onderzoeken dat te maken heeft met jouw onderwerp.

In deze handleiding bespreken we hoe je in twee- of drietallen het onderzoek gaat uitvoeren en presenteren. Bij het PWS worden drie onderdelen beoordeeld, te weten de onderzoeksopzet, het onderzoeksverslag en de presentatie. Per onderdeel is dan ook een werkwijze opgenomen in de handleiding (sommige verder uitgewerkt in de bijlagen). In onderstaande tabel staan de onderdelen en hun weging.

	Onderdeel	Weging	Tijdsinvestering (pp)
1.	Onderzoeksopzet	40%	35 uur
2.	Onderzoeksverslag	40%	35 uur
3.	Presentatie	20%	10 uur
	Profielwerkstuk	100%	80 uur

Begeleiding

Elk profielwerkstuk wordt begeleid door een toegewezen begeleider. Deze begeleider volgt en begeleidt het proces en beoordeelt jullie werk. Je kunt bij je begeleider terecht met vragen waar je tegenaan loopt tijdens je onderzoek. Je moet wel zelf met vragen komen: het is dus belangrijk dat je initiatief toont!

De begeleidingsmomenten worden met meerdere groepjes tegelijkertijd georganiseerd (intervisie). Om hier het meeste uit te halen, is het belangrijk om van te voren je werk al rond te mailen, zodat in ieder geval de begeleider het al heeft kunnen lezen. Het voordeel van intervisie is dat je een voorbeeld hebt aan anderen en dat de praktische zaken in een keer besproken kunnen worden.

Als er een beoordelingsmoment aankomt (zie tijdspad p.6), moeten jullie zelf op tijd afspraken maken met de begeleider. In de beoordelingsmatrix (bijlage 1) kan je

precies nalezen waarop de begeleider het werk zal beoordelen – het is handig om dit te bekijken voor je iets inlevert.

Als je vragen hebt over de algemene organisatie van de profielwerkstukken kun je die stellen aan Els Goedhart. Zij coördineert de profielwerkstukken op het ATC.

Het afgeronde cijfer van het profielwerkstuk telt mee in het combinatiecijfer. Maatschappijleer en ANW of NLT zijn de andere vakken die meetellen in het combinatiecijfer. Geen van de cijfers mag lager zijn dan een 4.

Na de inleiding vind je het tijdpad. Daarna volgt de werkwijze die hoort bij de drie PWS-onderdelen. Hierin staat kort uitgelegd wat de bedoeling is. Na de werkwijzen volgen de bijlagen met extra uitleg, informatie en tips. Zo staat in bijlage 1 de beoordelingscriteria. Daarna vind je o.a. hoe je moet verwijzen naar bronnen.

Tot slot wensen we je veel succes en plezier met het PWS!

Tijdpad

Fase	Datum	Onderdeel
Start	17 maart	Aftrap <ul style="list-style-type: none"> • Wat is een onderzoek?
	21 maart	<ul style="list-style-type: none"> • Workshop TU Delft: Hoe kies ik een onderwerp?
	24 maart	<ul style="list-style-type: none"> • Mail je groep en onderwerp naar Els (e.goedhart@atscholen.nl).
	Week van 3 april	<ul style="list-style-type: none"> • Zoek contact met begeleider
	6 april	<ul style="list-style-type: none"> • Workshop: Hoe maak je goede hoofd- en deelvragen?
Onderzoeksopzet	21 april	<ul style="list-style-type: none"> • Workshop: Hoe zoek je goede bronnen?
	Week van 15 mei	<ul style="list-style-type: none"> • Inlezen op onderwerp • Verwerking in theoretisch kader • <i>1ste begeleidingsgesprek – onderwerp inkaderen</i>
	Week van 5 juni	<ul style="list-style-type: none"> • Conceptversie onderzoeksopzet schrijven • <i>2de begeleidingsgesprek – feedback op onderzoeksopzet</i>
*	10 juli – 11.30 uur	Inleveren onderzoeksopzet ter beoordeling
	14 juli	<ul style="list-style-type: none"> • Bespreking beoordeling onderzoeksopzet • Indien nodig: verbeteren van opzet
Onderzoek en verslag	18 juli	Start onderzoek!
	Week van 11 september	<i>3de begeleidingsgesprek – voortgang onderzoek</i>
	9 oktober	Inleveren conceptverslag
	16 oktober	<i>5de begeleidingsgesprek – feedback conceptverslag</i>
*	30 oktober	Inleveren verslag ter beoordeling
Presentatie	n.n.b.	Presentatietraining (onder voorbehoud)
*	2 november	Profielwerkstukavond – Presentatie ter beoordeling
	n.n.b.	<i>Eindgesprek – bespreking beoordeling PWS</i>

*NB: Op deze data moet je een onderdeel afronden (en inleveren)

Onderzoeksopzet

Ieder onderzoek begint met een onderzoeksopzet. Bij het maken van de opzet lees je je in over je onderwerp en zet je op papier hoe je je onderzoek precies gaat uitvoeren (= onderzoeksmethode). Dat is extra belangrijk bij een groter onderzoek zoals een profielwerkstuk, omdat je nu niet het onderzoek even over kunt doen als blijkt dat je op de verkeerde weg zit.

Je onderzoeksopzet moet zodanig zijn dat deze een antwoord geeft op de hoofdvraag en betrouwbaar³ en valide⁴ is.

De onderzoeksopzet bepaalt een groot deel van je cijfer, namelijk 40%. Dat is niet voor niets: als je een goede opzet maakt, kom je tijdens het onderzoek zelf minder problemen tegen en hoef je alleen nog maar uit te voeren wat je zelf hebt bedacht.

Werkwijze

1. Je werkt in een twee- of drietal.
2. Je kiest een onderwerp (zie bijlage 2). Hierbij geldt al, hoe specifieker, hoe beter.
3. Zoek wetenschappelijke informatie op over het onderwerp en verwerk dit tot een theoretisch kader. In het theoretische kader geef je weer wat er al bekend is over jouw onderwerp. Je bespreekt hier de belangrijke relevante theorieën (zowel begrippen als modellen). Daarnaast kan je ook relevant onderzoek bespreken. Het mooist is als je zelf een theoretisch model hebt (ontwikkeld) dat je kan gebruiken in je onderzoek.

Gebruik hiervoor minimaal vijf wetenschappelijke bronnen (zie bijlage 3). Verwijs in de tekst direct naar de bronnen. Noteer meteen al je bronnen in een aparte bronnenlijst. (Je verwijst dus twee keer!). Zie bijlage 6.

4. Op basis van het theoretisch kader kom tot je tot een hoofdvraag (en deelvragen). Zie bijlage 4 ?
5. Schrijf vervolgens op **hoe** je antwoord wilt vinden op de hoofdvraag (en deelvragen), dit is je onderzoeksmethode, zie bijlage 5. Geef aan waarom jullie kiezen voor deze opzet. Zorg ervoor dat het zo duidelijk is, dat een ander jouw onderzoek kan uitvoeren!

³ De betrouwbaarheid van je onderzoek beantwoordt de vraag: "Als ik hetzelfde nog een keer zo zou onderzoeken en de omstandigheden zijn niet veranderd, krijg ik dan dezelfde uitslag?"

⁴ Validiteit is dat je een concept meet dat je zegt te meten, dus als je "lengte" meet doe je dit met een instrument dat daarvoor geschikt is (meetlint).

6. Bij het schrijven van de onderzoeksopzet, hoort ook een planning en taakverdeling!
7. Bij de onderzoeksopzet hoort een reflectie over het maken van de onderzoeksopzet. Hiervoor is het van belang om een logboek (met o.a. tijd activiteiten, mee- en tegenvallers en voorbeelden) bij te houden, zodat je dit kan gebruiken voor de reflectie.
8. Tot slot maak je van het bovenstaande een verslag (onderzoeksopzet). Het verslag wordt op de volgende punten beoordeeld:
 - Inleiding
 - Theoretisch kader
 - Hoofd- en deelvragen
 - Onderzoeksmethode
 - Planning en taakverdeling
 - Reflectie
 - Bronnen
 - Opmaak en taal

Kijk voor de beoordelingspunten naar bijlage 1.

Onderzoeksverslag

Als de onderzoeksopzet is goedgekeurd, voer je het onderzoek uit. Hiervoor maak je natuurlijk gebruik van de onderzoeksopzet. Als je vragen hebt over je eigen onderzoek kun je daarmee altijd terecht bij je begeleider.

Elke groep voert natuurlijk zijn eigen onderzoek uit, alleen voor het verslag gelden voor iedereen dezelfde eisen. Hieronder is dan ook een werkwijze weergegeven die een ieder hoort te volgen. Het uiteindelijke resultaat is een verslag van het uitgevoerde onderzoek.

Werkwijze

1. Je werkt verder in dezelfde twee- of drietallen.
2. Je verbetert waar mogelijk de onderzoeksopzet.
3. Breid het theoretisch kader uit. Gebruik hiervoor minimaal vijf nieuwe wetenschappelijke bronnen. Blijf in de tekst direct naar de bronnen verwijzen en noteer meteen al je bronnen in de bronnenlijst.
4. Je voert de onderzoeksmethode uit (volgens je eigen planning). Schrijf op waar je bent afgeweken van de opzet en waarom.
5. Bespreek de resultaten die uit het onderzoek voortkomen (zonder mening). Maak indien mogelijk gebruik van tabellen, diagrammen, infographics of grafieken.
6. Schrijf vervolgens een conclusie. Bespreek de volgende punten:
 - Antwoord op de hoofd- en deelvragen (o.b.v. de resultaten)
 - Sterke en zwakke punten van het onderzoek
 - Geldigheid, betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid van het onderzoek
 - Tips voor vervolgonderzoek
7. Ook voor het onderzoeksverslag schrijf je een reflectie, ditmaal met name gericht op het uitvoeren van het onderzoek en het schrijven van het onderzoeksverslag.
8. Voeg alles samen tot een compleet verslag. Schrijf een passende inleiding, verzin een pakkende titel. Als allerlaatste maak je een op zichzelf staande en begrijpelijke samenvatting.
9. Het verslag wordt beoordeeld op de volgende punten:
 - Samenvatting
 - Inleiding
 - Theoretisch kader/ Verkenning

- Onderzoeksmethode en uitvoering
- Resultaatbeschrijving
- Conclusie, discussie en aanbevelingen
- Reflectie
- Bronnen
- Opmaak en taal

Kijk voor de beoordeling verder in de bijlage 1.

Presentatie

Jullie onderzoek is gedaan, het verslag is ingeleverd. Het is tijd om na te denken over hoe jullie je onderzoek gaan presenteren. In de voorbereiding kan je de volgende stappen volgen. Vaak is het handig om tegelijk na te denken over inhoud en vormgeving/ hulpmiddelen. In de bijlage 7 staan verdere tips voor het voorbereiden van de presentatie, lees die door.

Werkwijze

1. Planning en taakverdeling

Net als bij je onderzoeksopzet begin je met het in kaart brengen van wat je gaat doen. Overleg met je begeleider hoeveel tijd je precies hebt voor je presentatie (tussen de 10 en 15 minuten), wie er in het publiek zullen zitten (ieder nodig minimaal 2 mensen uit) en welke hulpmiddelen je graag zou willen gebruiken. Bedenk wie welk deel van de presentatie voor zijn/haar rekening zal nemen.

2. Inhoud

Denk na over de inhoud van jullie presentatie. Houd daarbij in de gaten wat het belangrijkste is om te vertellen en wat interessant is voor het publiek. Je hebt geen tijd om je verslag voor te lezen en dat zou waarschijnlijk ook vrij saai zijn. De volgende onderdelen zijn in ieder geval belangrijk:

- Wat jullie hebben onderzocht
- Waarom dat interessant is
- Hoe jullie het onderzoek hebben aangepakt
- Wat jullie conclusies zijn
- Wat daar interessant en verrassend aan is

3. Vormgeving/hulpmiddelen

Denk na over hoe je jullie boodschap zo pakkend mogelijk kunt overbrengen aan het publiek. Daarbij kun je denken aan een powerpointpresentatie, maar ook aan een (korte) quiz, woordweb, filmpje etc. Goede voorbeelden zijn belangrijk voor een publiek dat waarschijnlijk minder goed in het onderwerp zit dan jullie. Het is altijd een goed idee om het publiek direct aan het begin iets actiefs te laten doen.

4. Oefenen

Zorg dat jullie tijd hebben om de presentatie een aantal keer te oefenen, het liefst ook een keer met publiek. Meet met een stopwatch hoe lang jullie presentatie duurt, test of jullie ondersteunende middelen soepel werken etc. De middag voor de presentatie kun je je begeleider vragen of je in het lokaal mag oefenen. Je kunt dan ook dingen klaarzetten.

5. Beoordeling

De presentatie wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Inhoud
- Structuur
- Interactie
- Presentatie
- Taalgebruik
- Hulpmiddelen

Kijk voor de beoordeling verder in de bijlage 1.

Bijlage 1 Beoordelingsmatrix

Bij de onderdelen waarop je wordt beoordeeld is aangegeven op welke criteria de begeleider let. Er staat steeds aangegeven hoeveel punten je maximaal kunt scoren. Je scoort hoog als alles wat gevraagd wordt aanwezig is en als jullie werk het juiste denkniveau en diepgang heeft.

Het is handig om de beoordelingscriteria door te lezen voordat je begint aan een product. Als er dan nog dingen onduidelijk zijn kun je je begeleider om uitleg vragen. Ook kan je op basis van deze onderdelen een taakverdeling maken.

BEOORDELING ONDERZOEKSOPZET

Beschrijving	Aanwezig
1. Onderwerp en Inleiding (10)	
• De titel dekt de inhoud van het verslag.	☐
• Het onderwerp is specifiek/ niet te algemeen beschreven.	☐
• De onderwerpskeuze is duidelijk verantwoord en afgebakend.	☐
• De onderwerpskeuze is helder beschreven.	☐
• Het doel van het onderzoek wordt naar voren gebracht. Het is duidelijk welk probleem/ vraagstuk wordt onderzocht.	☐
• De interesse van de lezer wordt gewekt.	☐
• Uit de inleiding volgt op logische wijze de hoofd- en deelvragen	☐
• De opbouw van het onderzoeksvoorstel wordt kort besproken.	☐
2. Theoretisch kader/ inhoudelijke verkenning (10)	
• Er wordt beschreven wat al bekend is over het onderwerp.	☐
• De belangrijkste theorieën en begrippen, die horen bij het onderwerp, worden besproken.	☐
• De huidige (wetenschappelijke) stand van zaken wordt beschreven.	☐
• Uit het theoretisch kader volgen op logische wijze de hoofd- en deelvragen	☐
3. Hoofd- en deelvragen (10)	
• De hoofd- en deelvragen zijn specifiek.	☐
• De hoofd- en deelvragen zijn afgebakend.	☐
• De hoofd- en deelvragen zijn eenduidig.	☐
• De hoofd- en deelvragen zijn haalbaar.	☐
• De deelvragen geven een antwoord op de hoofdvraag.	☐
• De deelvragen staan in een logische volgorde.	☐
4. Onderzoeksopzet (30)	
• De keuze/ verantwoording voor de onderzoeksmethode is duidelijk beschreven.	☐
• De onderzoeksmethode is duidelijk en puntsgewijs beschreven.	☐
• De keuze/verantwoording voor de te gebruiken meetinstrumenten is duidelijk beschreven.	☐
• De meetinstrumenten zijn opgenomen in het verslag (evt. bijlage).	☐
• Het is duidelijk gemaakt dat het meetinstrument meet wat het moet meten.	☐
• De keuze/verantwoording voor de (selectie van de) te onderzoeken objecten/ respondenten is duidelijk beschreven.	☐
• De te onderzoeken objecten / respondenten zijn beschreven.	☐
• Iemand anders kan op, basis van de opzet, het onderzoek herhalen met ongeveer hetzelfde resultaat.	☐

Beschrijving	Aanwezig
5. Planning en taakverdeling (10)	
• De te nemen stappen zijn duidelijk beschreven en opgenomen in een planning.	☐
• Bij de te nemen stappen zijn tijdsindicaties en deadlines opgenomen.	☐
• De planning is reëel.	☐
• De taakverdeling is eerlijk en helder.	☐
6. Reflectie (10)	
• Het logboek (evt. als bijlage) geeft een overzicht van de activiteiten, hun tijdsduur en wie de activiteiten heeft uitgevoerd.	☐
• Aan de hand van het logboek wordt er gereflecteerd op het eigen handelen.	☐
• De eigen kennis, houding en vaardigheden (competenties) worden systematische en analytisch besproken.	☐
• Bij de bespreking van de competenties worden concrete voorbeelden gebruikt.	☐
• In het logboek/reflectie wordt er gereflecteerd op de opzet van het onderzoek en worden de mee- en tegenvallers beschreven.	☐
7. Bronnen (10)	
• Er zijn tenminste vijf relevante wetenschappelijke bronnen gebruikt.	☐
• Er is een duidelijk onderscheid tussen de eigen, originele tekst en citaten en informatie van derden.	☐
• De bronvermelding in de tekst is helder en correct.	☐
• De bronnenlijst (aan het eind) is correct en volledig.	☐
8. Opmaak en taal (10)	
• Het onderzoeksvoorstel ziet er verzorgd uit en heeft een eenduidige opmaak.	☐
• De tekst is grammaticaal correct en bevat nauwelijks spelfouten.	☐
• Het taalgebruik is helder, authentiek en congruent.	☐
• Er is sprake van een goede zinsbouw.	☐
• Het voorblad, inhoudsopgave en paginanummering zijn aanwezig.	☐
• De gebruikte illustraties, tabellen en grafieken zijn helder en verzorgd.	☐
• De gebruikte illustraties, tabellen en grafieken hebben een duidelijk verband aan de tekst.	☐

BEOORDELING ONDERZOEKSVERSLAG

Beschrijving	Aanwezig
1. Samenvatting (20)	
• De samenvatting is los van het verslag te lezen en te begrijpen.	☐
• De aanleiding/ probleemanalyse wordt kort besproken.	☐
• De vraagstelling (en hypothese) wordt besproken.	☐
• De onderzoeksopzet wordt kort besproken.	☐
• De relevante resultaten worden kort besproken.	☐
• De belangrijkste conclusies en aanbevelingen worden kort besproken.	☐
2. Inleiding (5)	
• De interesse van de lezer wordt gewekt.	☐
• De inleiding van het onderzoek voorstel bevat de motivatie voor het onderwerp.	☐
• De hoofd- en deelvragen (en hypothese) wordt logisch afgeleid van het onderwerp.	☐
• De opbouw van het verslag wordt kort besproken.	☐
2. Theoretisch kader/ inhoudelijke verkenning (10)	
• De belangrijkste theorieën en begrippen, die horen bij het onderwerp, worden besproken.	☐
• Het theoretisch kader is relevant voor/ toegespitst op de hoofdvraag en is volledig.	☐
• De huidige (wetenschappelijke) stand van zaken wordt beschreven.	☐
• De hoofd- en deelvragen (en hypothese) volgen logisch uit het theoretisch kader.	☐
3. Onderzoeksopzet en uitvoering (10)	
• De keuze/verantwoording voor de te gebruiken meetinstrumenten is duidelijk beschreven.	☐
• De keuze/ verantwoording voor de onderzoeksmethode is duidelijk beschreven.	☐
• De onderzoeksmethode is duidelijk en puntsgewijs beschreven.	☐
• De keuze/verantwoording voor de (selectie van de) te onderzoeken objecten/ respondenten is duidelijk beschreven.	☐
• Er is beschreven hoe de dataverzameling is gegaan.	☐
• De ruwe data (denk aan interviewverslagen of enquêtes) zijn opgenomen in de bijlagen.	☐
• Iemand anders kan op, basis van de opzet, het onderzoek herhalen met ongeveer hetzelfde resultaat.	☐
4. Resultaatbeschrijving (10)	
• De resultaten van het onderzoek zijn objectief weergegeven.	☐
• De resultaten zijn duidelijk en overzichtelijk weer gegeven in tabellen, diagrammen, infographics en/of grafieken.	☐
• De belangrijkste resultaten zijn ook (kort) beschreven.	☐
• Mening, conclusies en/ of verklaringen zijn hier afwezig.	☐

-
5. Conclusie en discussie (15)
- De resultaten worden (samenvattend) herhaald.
 - De hoofd- en deelvragen worden herhaald.
 - O.b.v. enkel de resultaten wordt antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen of wordt de hypothese bevestigd of verworpen. Er wordt geen nieuwe informatie gegeven.
 - In de discussie geef je mogelijke andere verklaringen, interpretaties en/ of visies weer.
 - In de discussie is weer gegeven wat de resultaten betekenen voor het eerder gegeven theoretische kader.
 - Er zijn concrete aanbevelingen voor de aanpak van het vr aagstuk. Deze zijn (theoretisch) onderbouwd.
 - Er zijn suggesties voor vervolgonderzoek.
-
6. Reflectie (10)
- Het logboek geeft een overzicht van de activiteiten, hun tijdsduur en wie de activiteiten heeft uitgevoerd.
 - Aan de hand van het logboek wordt er gereflecteerd op het eigen handelen.
 - De eigen kennis, houding en vaardigheden (competenties) worden systematische en analytisch besproken.
 - Bij de bespreking van de competenties worden concrete voorbeelden gebruikt.
 - In het logboek/reflectie wordt er gereflecteerd op het uitvoeren van onderzoek en worden de mee- en tegenvallers beschr even.
-
7. Bronnen (10)
- Er zijn tenminste 10 relevante wetenschappelijke bronnen gebruikt.
 - Er is een duidelijk onderscheid tussen de eigen, originele tekst en citaten en informatie van derden.
 - De bronvermelding in de tekst is helder en correct.
 - De bronnenlijst (aan het eind) is correct en volledig.
-
8. Opmaak en taal (10)
- Het onderzoeksvoorstel ziet er verzorgd uit en heeft een eenduidige opmaak.
 - De tekst is grammaticaal correct en bevat nauwelijks spelfouten.
 - Het taalgebruik is helder, authentiek en congruent.
 - Er is sprake van een goede zinsbouw.
 - Het voorblad, inhoudsopgave en paginanummering zijn aanwezig.
 - De gebruikte illustraties, tabellen en grafieken zijn helder en verzorgd.
 - De gebruikte illustraties, tabellen en grafieken zijn een duidelijke toevoeging aan de tekst.
 - Alle noodzakelijke bijlagen zijn aanwezig.

Beoordeling Presentatie

Beschrijving	Aanwezig
1. Inhoud (10)	
• De presentatie is degelijk voorbereid.	☐
• De inhoud wordt helder gebracht.	☐
• De presentatoren presenteren zich als inhoudsdeskundigen.	☐
2. Structuur (5)	
• De structuur is aangekondigd en wordt gehanteerd.	☐
• De opbouw is helder en logisch.	☐
• De presentatie wordt duidelijk afgehandeld.	☐
• De presentatie past binnen de tijd.	☐
3. Interactie (5)	
• De inleiding motiveert het publiek.	☐
• Er wordt goed naar vragen en opmerkingen geluisterd.	☐
• Er wordt adequaat gereageerd op vragen en opmerkingen.	☐
• Er wordt bewust interactie gezocht met het publiek.	☐
4. Presentatie (5)	
• Er wordt enthousiast en levendig gepresenteerd.	☐
• De presentatie wordt ondersteund door houding, mimiek en gebaar.	☐
• Er wordt oogcontact met het publiek gemaakt.	☐
5. Taalgebruik (5)	
• De presentatie is duidelijk verstaanbaar.	☐
• Het spreektempo varieert.	☐
• De intonatie varieert.	☐
• Er wordt in eigen woorden (maar wel net) gepresenteerd.	☐
6. Hulpmiddelen (5)	
• ICT wordt goed gebruikt.	☐
• Het gebruik van ICT heeft een meerwaarde.	☐
• De eventuele overige hulpmiddelen worden goed gebruikt.	☐
• De eventuele overige hulpmiddelen hebben een toegevoegde waarde.	☐

Bijlage 2 Onderwerp kiezen

Een onderwerp voor je profielwerkstuk kiezen is soms best lastig: er mag heel veel, maar juist de keuze kan het moeilijk maken. Als je al weet waarover je je profielwerkstuk wilt schrijven hoeft je deze bijlage verder niet te lezen. Ben je er nog niet helemaal uit dan vind je hieronder een aantal plekken waar je kunt kijken voor inspiratie.

Inspiratie

- Op de site staat per vak een aantal mogelijke onderwerpen
- Leuke filmpjes ter inspiratie
 - Onderzoek in 1 minuut:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLAE8FC2B3EDC9B37B>
- Veel universiteiten hebben suggesties voor onderwerpen (soms zelfs met begeleiding en vaak met verwijzingen naar bronnenmateriaal). Kijk eens op:
 - <http://www.olo.twenteacademy.nl/profielwerkstukken>
 - <http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/studieondersteuning/profielwerkstuk/gammasteunpunt/subjects/onderwerpen/een-ander-vak>
 - <http://www.wageningenur.nl/nl/Onderwijs-Opleidingen/PWS-scholieren/Biologie.htm>

Op bovenstaande drie websites kun je per vak naar een onderwerp zoeken, maar deze lijst is niet volledig. Er zijn nog veel meer opties: bijna alle universiteiten hebben wel een webpagina over profielwerkstukken. Als je al weet wat je wil gaan studeren is het dan ook handig even op de website van je toekomstige universiteit te kijken.

Stappenplan onderwerp kiezen⁵

Stap 1. Het klinkt heel logisch, maar wat je het beste kunt doen is allereerst bij jezelf te rade gaan. Wat vind je zelf echt interessant, wat houdt je bezig? Je krijgt de kans om te schrijven over iets waar je echt interesse in hebt, maak daar ook gebruik van!

Stap 2. Een handige manier om dit aan te pakken is 'brainstormen'. De volgende vragen kunnen daarbij helpen. Schrijf de antwoorden op een kladblaadje zonder er over na te denken.

- Wat wil je gaan studeren?
- Wat zijn/is je hobby('s)?

⁵ Ontleend aan: <http://www.rug.nl/sciencelinx/betasteunpunt/pws-maken/hoe-kies-je-een-onderwerp>

- Waar weet je helemaal niets vanaf, maar zou je wel iets over willen weten?
- Wat is je favoriete schoolvak?
- Welke berichten lees je als eerste in de krant?
- Over welke onderwerpen praat je met je vrienden?

Stap 3. Schakel je vrienden in! Wat vinden zij goed bij je passen? Wat houdt jou volgens hen bezig, en waar ben je volgens hen goed in? Dit kan verrassende maar vaak ook leuke onderwerpideeën voor je profielwerkstuk opleveren.

Stap 4. Denk breder dan alleen de onderwerpen die op school worden behandeld. Je hobby of vrijetijdsbesteding lijken misschien niets met school te maken te hebben, toch zijn ze vaak in te passen bij een vak. Als je bijvoorbeeld houdt van zeilen kun je voor natuurkunde onderzoeken hoe je een snelle of veilige zeilboot kunt maken.

Stap 5. Doe inspiratie voor je profielwerkstuk op op de websites hierboven. Daar staan leuke ideeën per schoolvak gesorteerd. Ook kun je eens op populair wetenschappelijke websites (wetenschap24.nl, kijkmagazine.nl) rondneuzen voor inspiratie.

Stap 6. Maak een mindmap. Wanneer je wel een idee hebt van welke kant je op wilt maar niet zo goed weet wat je er mee wil, kan het heel handig zijn om een mindmap te maken.

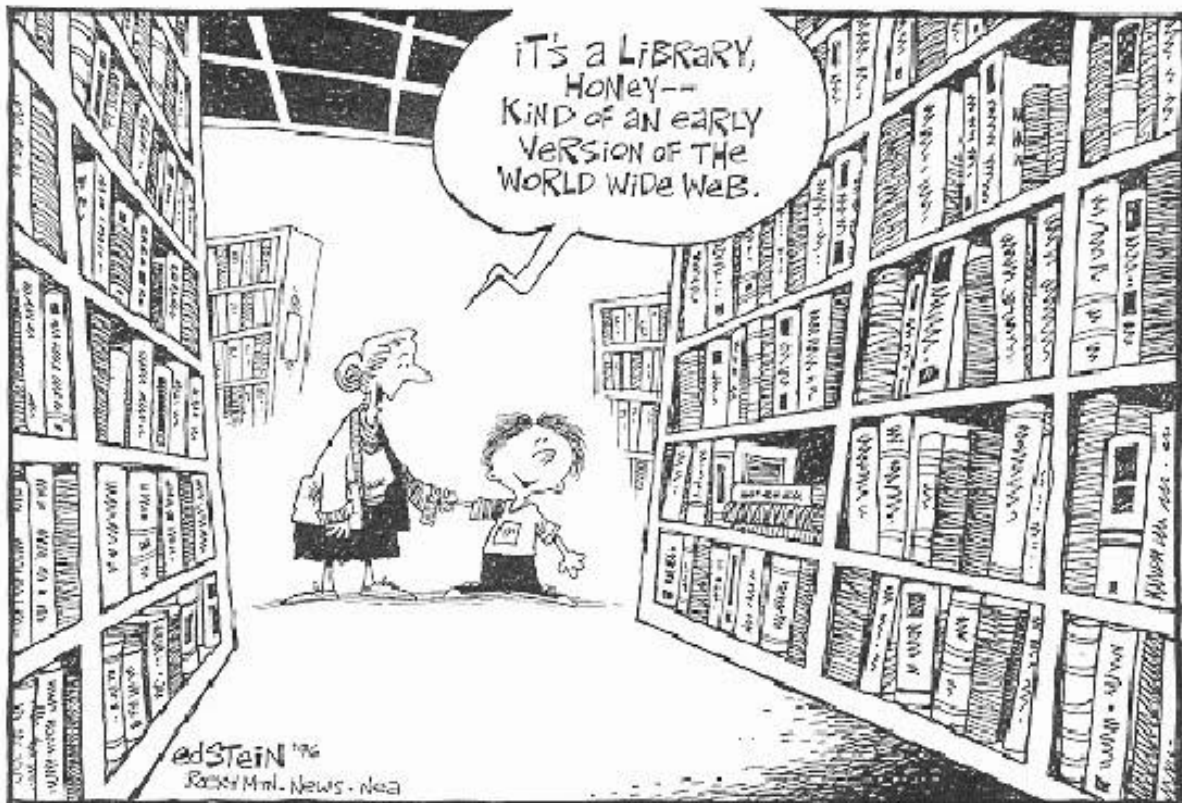
Projecten en prijsvragen

Sommige organisaties proberen kennis over een bepaald onderwerp te bundelen door profielwerkstukken over één thema te begeleiden of er een prijsvraag over uit te schrijven. Een paar voorbeelden:

- <http://www.ikonderzoekwater.nl/>
- <https://www.rijksmuseum.nl/nl/junior-fellowship>
- <https://www.cordaid.org/profielwerkstuk/meedoen/>
- <https://www.twenteacademy.nl/leerlingen/wedstrijden/profielwerkstukkenwedstrijd/pwsw/>
- <http://www.tue.nl/universiteit/faculteiten/industrial-engineering-innovation-sciences/studeren/bacheloropleidingen/psychology-technology/studiekeuze-en-studievoorlichting/innovation-challenge/>

Bijlage 3 Bronnen verzamelen

De eerste stap bij de uitvoering van je onderzoek is dat je informatie verzamelt die nodig is om je onderwerp af te bakenen en de onderzoeksvragen mee te beantwoorden. Aangezien we niet veel tegelijkertijd kunnen onthouden, is het verstandig om tijdens het verzamelen de informatie ook meteen vast te leggen. En als je dat dan ook nog geordend doet, bespaar je jezelf veel tijd!

Stap 1. Formuleer zoektermen

Je bedenkt specifieke zoektermen 'wat wil ik precies weten?' en gaat op zoek naar geschikte bronnen voor jouw onderzoek.

Hoe formuleer je zoektermen:

- Zoek op kernbegrippen uit je onderwerp, bijvoorbeeld: 'alcohol', 'leeftijdgrens 18 jaar', 'campagne NIX18', 'gevolgen voor horeca', 'invloed ouders'.
- Zoek op begrippen uit je onderzoeksvragen of hypotheses.
- Vind je te weinig informatie? Probeer het dan eens met synoniemen voor je zoekwoorden of met Engelse zoektermen.
- Kijk in bronnen die je al gevonden hebt welke zoektermen daar gebruikt worden en probeer die ook.

Stap 2. Zoek op verschillende plaatsen

- Voor online informatie kun je google of een andere zoekmachine gebruiken.

- Zoek voor wetenschappelijke publicaties via Google Scholar <http://scholar.google.nl/intl/nl/scholar/about.html>. Als je geluk hebt vind je daar ook een link naar tijdschriftartikelen.
- Je kunt lid worden van een universiteitsbibliotheek. In de catalogus van de bibliotheek kun je zien welke bronnen aanwezig zijn.
 - Catalogus Utrecht: http://aleph.library.uu.nl/F/?func=option-update-Ing&P_CON_LNG=NED
 - Catalogus Amsterdam: http://lib.uva.nl/primo_library/libweb/action/search.do?vid=UVA
- Wikipedia is op zichzelf niet voldoende als bron. Wikipedia kan je wel helpen om je in te lezen. Bovendien staan onderaan Wikipedia-pagina's vaak bronvermeldingen.
- Raadpleeg websites van universiteiten. Veel universiteiten bieden hulp bij het schrijven van je profielwerkstuk. Soms hebben ze al een hele lijst bronnen voor je geselecteerd. Vaak kun je ook een afspraak maken om een student of wetenschapper te interviewen (het is handig om dit pas te doen als je je hebt ingelezen).
- Als je al boeken of artikelen hebt gevonden kan je in de bronnenlijst van die artikelen weer verder zoeken naar nieuwe bronnen.

Stap 3. Selecteer de bruikbare bronnen

Als je denkt dat je voldoende bronnen gevonden hebt, ga je selecteren welke bronnen je echt kunt gebruiken “wat kan mij helpen mijn onderwerp af te bakenen, mijn onderzoeksvragen mee te beantwoorden”?

Controleer of je voor alle onderwerpen voldoende informatie hebt. Zet de bronnen die je kunt gebruiken bij elkaar in de bronnenlijst en geef per bron met trefwoorden aan welke kernbegrippen daarin worden behandeld.

Stap 4. Voorbereiden bronverwijzing

Noteer meteen alle gegevens van bronnen die bruikbaar lijken: nu heb je de bron bij de hand, straks vind je het misschien niet meer terug op internet of is het tijdschrift of boek weer uitgeleend.

Bijlage 4 Hoofd- en deelvragen

Voor het doen van onderzoek heb je een onderzoeksvraag nodig, die helder en scherp is geformuleerd. Bovendien moet de vraag (door jou) onderzoekbaar en dus realistisch zijn. Om een goede onderzoeksvraag te kunnen opstellen, moet je al iets meer van je onderwerp afweten. Je begint dus niet meteen met het formuleren van hoofd- en deelvragen. Het beste kun je beginnen door globaal in te lezen. Volg de volgende stappen om tot goede onderzoeksvragen te komen.⁶

Stap 1. Inlezen

Het beste kun je beginnen met je globaal in te lezen. Dit doe je door:

- je onderwerp te googelen,
- een Wikipedia pagina over het onderwerp te bekijken
- alvast een inleidend werk te lezen.

Op deze manier kom je er achter vanuit welke invalshoeken je het onderwerp kun benaderen en uit welke deelonderwerpen het onderwerp bestaat. Waarschijnlijk zijn dit te veel om allemaal te behandelen in je werkstuk. Het beste kun je daarom de hoofdvraag op een van de deelonderwerpen toespitsen.

Stap 2. Hoofdvraag formuleren

Op basis van het doel dat je met je onderzoek hebt, stel je een hoofdvraag op. Bij het formuleren van je hoofdvraag is het van belang dat je vraag niet te breed of te smal is. Een hoofdvraag die te breed of te smal is, kan voor problemen zorgen. Een hoofdvraag die te breed is, is vaak niet uitvoerbaar. Bovendien loop je bij een te brede hoofdvraag de kans dat je tijdens je onderzoek door de bomen het bos niet meer ziet.

Een voorbeeld van een te brede hoofdvraag is:

- Kun je de Duitse literatuur vergelijken met de Oostenrijkse en Zwitserse literatuur?

Deze vraag is niet genoeg afgebakend: gaat het om alle literatuur in alle perioden? En op welke punten wil je vergelijken? Deze vraag zou je daarom beter kunnen vervangen door bijvoorbeeld:

- Is de periode van de Romantiek in de Duitse literatuur te vergelijken met de Oostenrijkse en de Zwitserse Romantiek?

⁶ Onleend aan:

<http://www.rug.nl/education/scholierenacademie/studieondersteuning/profielwerkstuk/alfasteunpunt/writing/>

Als je hoofdvraag daarentegen te smal is, ben je vaak te snel klaar met je onderzoek. Bovendien is het moeilijk om bij een smalle hoofdvraag veel diepgang aan je onderzoek te geven. Een voorbeeld van een hoofdvraag die te smal is, is:

- Was Aletta Jacobs de eerste vrouwelijke student in Nederland?

Deze vraag kun je eigenlijk alleen met 'ja' of 'nee' beantwoorden. Wanneer je deze vraag onderzoekt, zul je er al snel achterkomen dat Aletta Jacobs inderdaad de eerste vrouwelijke student in Nederland was die haar studie geneeskunde succesvol afrondde. Maar Anna Maria van Schurman had al veel eerder ook als studente colleges bijgewoond. Dus de vraag is interessanter dan op het eerste gezicht gedacht, alleen niet echt profielwerkstuk vullend. Daarom kun je deze vraag beter vervangen door bijvoorbeeld:

- Wat heeft Aletta Jacobs betekend voor de positie van de vrouw in Nederland?

Stap 3. Deelvragen formuleren

Een hoofdvraag is vaak te groot om eenvoudig te kunnen beantwoorden. Om het onderzoek beter uit te kunnen voeren, is het daarom verstandig om je hoofdvraag op te splitsen in een aantal deelvragen. Door een antwoord te vinden op alle deelvragen, beantwoord je dan uiteindelijk je hoofdvraag.

Onthoud dat je onderzoek altijd moet leiden tot een antwoord op de hoofdvraag. Bedenk dus geen deelvragen die niet bijdragen aan het beantwoorden van de hoofdvraag.

Stel je hebt gekozen voor de volgende hoofdvraag:

- Wat heeft Aletta Jacobs betekend voor de positie van de vrouw in Nederland?

Deze vraag kun je bijvoorbeeld onderverdelen in de volgende deelvragen (die allemaal verband houden met de hoofdvraag):

- Hoe was de positie van de vrouw in de tijd dat Aletta Jacobs opgroeide?
- Wat was het effect van haar studie op de positie van andere vrouwen en op de positie van de universiteit?
- Wat heeft Aletta Jacobs na haar studie voor de positie van vrouwen gedaan?
- Wat was er aan het eind van haar leven in de positie van vrouwen veranderd?
- Wat is er na het leven van Aletta Jacobs gebeurd met de positie van vrouwen?

Stap 4. Hypothesen formuleren

Wanneer je je hoofdvraag en je deelvragen geformuleerd hebt, kun je je hypothesen formuleren. Een hypothese is de voorspelling over de uitkomst van je onderzoek.

Een mogelijke hypothese over de bovenstaande onderzoeksvraag, is bijvoorbeeld:

'Ik verwacht dat Aletta Jacobs veel heeft betekend voor de positie van intelligente vrouwen in Nederland, omdat ik denk dat het na haar studie voor andere vrouwen ook gemakkelijker werd om te gaan studeren en een baan te vinden. Voor de positie van andere vrouwen verwacht ik dat Aletta Jacobs geen grote betekenis heeft gehad.'

Een hypothese hoeft overigens niet altijd uit te komen. Wanneer je onderzoek gaat doen naar Aletta Jacobs zul je erachter komen dat zij veel meer heeft betekend voor de 'gewone vrouw' dan je zou verwachten. Zo heeft Aletta Jacobs ervoor gezorgd dat alle vrouwen mochten gaan stemmen.

Bijlage 5 Onderzoeksmethode

Na je theoretisch kader komt de methoden. Hier vertel je wat je gaat onderzoeken en hoe je het gaat onderzoeken. Dit is niet eenvoudig. Er zijn veel verschillende manieren hoe je iets kan onderzoeken. Welke methode het best is hangt af van je onderwerp, de hoeveelheid tijd en geld die je hebt, wat je zelf interessant vindt enzovoorts. Het is vooral belangrijk dat je constant uitlegt waarom je juist die keuze maakt. Voorbeelden van onderzoeksmethoden zijn:

- **Bronnenonderzoek:** Je zoekt informatie in artikelen, boeken en op internet. Mogelijk vind je ook informatie in niet-geschreven bronnen. Bronnenonderzoek wordt bij vrijwel ieder onderzoek gebruikt: je moet je altijd inlezen. In 0 wordt uitgelegd hoe je goede bronnen kunt vinden.
- **Enquete:** Je stelt vragen aan een bepaalde groep mensen. Bij een enquete moet je goed nadenken over waarom je een bepaalde groep selecteert. Ook moeten de vragen die je stelt je helpen om je onderzoeksvraag te beantwoorden.
- **Observeren:** Je gaat kijken in een bestaande situatie. Denk goed na over waar je op gaat letten. Je kunt bijvoorbeeld turflijsten maken waarbij je op specifieke elementen let. Tijdens de analyse is het belangrijk dat je goed beschrijft hoe je dit hebt aangepakt. Willekeurig dingen noemen die je hebt gezien is niet echt wetenschappelijk. Zorg dat je zegt hoe je het hebt aangepakt want je hebt waarschijnlijk ook veel niet gezien. Zeg hier iets over in je eindverslag.
- **Interview:** Je stelt vragen aan een expert. Bij een interview moet je kunnen uitleggen waarom deze expert belangrijk is voor je onderzoek. Tijdens een interview kun je met een hele vragenlijst aankomen (gestructureerd interview) of je kunt met alleen een aantal onderwerpen aankomen (ongestructureerd). In het tweede geval heb je wat meer vrijheid en kunnen respondenten vrijer antwoord geven. Maak altijd aantekeningen of neem hem interview op. Op die manier kun je beter de gegevens achteraf analyseren.
- **Proefondervindelijk onderzoek (experiment):** Je test hoe iets in de praktijk werkt. Een experiment hoort echt bij de wetenschap. De ene studie leent zich hier alleen beter voor dan de andere. In de exacte vakken is het veel gemakkelijker om een experiment na te bootsen dan voor bijvoorbeeld sociaal onderzoek. Wanneer je voor een experiment hebt gekozen is het wederom belangrijk om goed te beschrijven hoe je het precies gaat aanpakken.
- **Ontwerp:** Je maakt een product dat aan bepaalde eisen voldoet. Dit kan ook een computermodel zijn. Je onderzoek bestaat eruit dat je de eisen helder

krijgt en uitzoekt hoe je het beste (goedkoopst, snelst, makkelijkst te herhalen...) aan de eisen kunt voldoen

Meestal zul je meerdere onderzoeksmethoden gebruiken (je doet bijvoorbeeld bijna altijd bronnenonderzoek: je moet je immers inlezen in een onderwerp). Het is vooral belangrijk dat je constant uitlegt waarom je juist die keuze maakt. Wanneer je bijvoorbeeld een enquête houdt wil je als lezer weten waarom je ervoor kiest een enquête te gebruiken. Wat zijn de voordelen en wat zijn de nadelen. Wanneer je een proefje of experiment gaat doen vertel je waarom je dit gaat doen en hoe je het gaat doen.

Bijlage 6 Verwijzen naar bronnen

Een literatuurlijst volgens de APA-stijl in een handomdraai

Met de Scribbr APA Generator (te vinden via google of <https://www.scribbr.nl/originaliteitscheck/apa-generator>) kun je eenvoudig de bronvermelding in de APA-stijl maken. Kies de taal van je scriptie, selecteer het type bron, vul de invoervelden in en genereer de bron precies volgens de officiële APA-stijl.

Literatuur/bronnen noteren

Houd de volgende notatie aan voor de gebruikte literatuur:

- De schrijver (achternaam en voorletters)
- De volledige titel van het boek of artikel (cursief)
- De plaats en jaar van uitgave
- Paginanummer (dit hoeft alleen in de voetnoten, niet in de bronnenlijst)

Thanks to Tom West for his cartoon idea

Enkele voorbeelden:

Een boek:

Doel H.W. van den, *Afscheid van Indië*, Amsterdam 2000, p. 167.

Een boek met meerdere auteurs:

Bank J., Vos C., *Hendrikus Colijn antirevolutionair*, Houten 1987.

Een tijdschriftartikel:

Boterman F., 'Tussen verzoening en vergelding. Intellectuelen voor en na de Wende', *Spiegel Historiael* 11/12 jaargang 34, 1999, pp. 490-498

Een internetadres (vermeld altijd de héle URL en datum):

<http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/NIOD02>, 7 juni 2009.

Citeren

Citeren is het letterlijk overnemen van een stuk tekst. Dit mag wanneer:

- de tekst niet te lang is èn
- het citaat tussen aanhalingstekens staat èn
- de bron op de juiste manier vermeld wordt.

Citeer alleen als je een goede reden hebt om iets letterlijk uit een bron over te nemen. Een werkstuk mag nooit bestaan uit aan elkaar geplakte citaten. Hanteer de regel dat je voor iedere regel die je citeert, zelf minstens twee regels toevoegt waarin je het citaat toelicht.

Verder moet je er op letten dat je:

- het citaat overneemt met precies dezelfde woorden als in de originele bron.
- een citaat altijd op dezelfde manier gebruikt als in de originele bron. De betekenis mag niet veranderen als je het citaat uit zijn oorspronkelijke context haalt.

Citaten noteren

Stel dat je een citaat wilt gebruiken uit het boek 'Afscheid van Indië' van H.W. van den Doel. Een citaat noteer je in de tekst dan als volgt:

“ Het zou tot 1947 duren voordat alle 45.000 voormalige krijgsgevangenen naar Batavia zouden zijn overgebracht”¹

In de voetnoot ziet de notatie er dan zo uit :

¹ Doel, *Afscheid van Indië*, (2000), 131.

Je noteert dus de achternaam van de schrijver, de titel cursief, het jaar van uitgave en bladzijde (de URL van een internetpagina wel volledig vermelden).

Parafraseren

Parafraseren is het in eigen woorden weergeven van ideeën of bevindingen van anderen. Dit mag wanneer:

- duidelijk wordt aangegeven wat van wie wordt overgenomen èn
- de bron op de juiste manier vermeld wordt.

Dit laatste kan op dezelfde wijze als bij een citaat.

Je hoeft niet voor alles wat je schrijft een bron te vermelden. Als iets algemeen bekend of aanvaard is kan een bronvermelding achterwege blijven. Als je bijvoorbeeld schrijft dat de Tweede Wereldoorlog in 1939 begint en in 1945 eindigt kun je dat als algemeen bekend veronderstellen en hoef je geen bron te noemen. Het jaar waarin de Koude Oorlog begint staat niet vast, dus als je daarvoor een jaartal noemt moet je wel de bron vermelden.

Plagiaat (en fraude)

Plagiaat is het overnemen van stukken tekst, ideeën of theorieën van anderen zonder een volledige bronvermelding. Wanneer je dit bewust doet is er feitelijk sprake van fraude, net als wanneer je spiekt tijdens een toets.

Duidelijke voorbeelden van plagiaat zijn:

- Een werkstuk van iemand anders inleveren alsof het je eigen werk is.
- Korte of lange stukken tekst uit een bron kopiëren zonder de bron te vermelden.

Maar ook het volgende valt onder plagiaat:

- Andermans woorden of ideeën gebruiken (parafraseren) zonder bronvermelding.
- Enkele veranderingen in de tekst aanbrengen en het als eigen tekst presenteren.
- Aanhalingstekens vergeten te plaatsen wanneer je letterlijk citeert.
- Een onvolledige of incorrecte bronverwijzing geven, zodat de bron niet meer te achterhalen valt.
- Zoveel woorden of ideeën overnemen, dat dit het grootste deel van een werkstuk uitmaakt, geldt ook als plagiaat (zelfs met een correcte bronverwijzing).
- Het overschrijven van of samenwerken met andere leerlingen zonder dat te melden kan als plagiaat worden beschouwd. Ook het niets uitvoeren in een werkgroep en wel het gezamenlijke cijfer krijgen is een vorm van plagiaat.

Voor al het bovenstaande geldt: Neem in geval van twijfel contact op met jouw docent of begeleider.

Bijlage 7 Presentatie

Vorbereiding

Als je voorbereiding op orde is komt je presentatie beter over. Ook ben je waarschijnlijk minder zenuwachtig als je de presentatie al eens hebt geoefend. De volgende aanwijzingen kunnen je helpen bij een goede voorbereiding.

- Tekst mag op papier, maar lees niet voor. Leer de tekst van de presentatie ook niet uit je hoofd. Daar wordt de presentatie saai van. Schrijf bij voorkeur alleen een paar trefwoorden op en gebruik dat als geheugensteuntje.
- Oefen de presentatie vooraf, eerst alleen en daarna voor een aantal mensen (familie, vrienden). Meet daarbij de tijd met een stopwatch. Je kunt de presentatie ook opnemen op video.
- Regel minstens een week voor het tijdstip van de presentatie de ruimte, stoelen, tafels, geluidsapparatuur, beamer, posters, flip-over, viltstiften enzovoorts.
- Zorg dat op de dag van de presentatie alles op tijd klaar staat (voor het publiek er is) en test of alle apparatuur werkt.

Bij een powerpointpresentatie

- Gebruik dia's als ondersteuning, zet er niet te veel tekst op.
- Kijk niet achterom naar het scherm en lees niet voor wat er op het scherm staat – dat kan het publiek zelf ook.
- Een goede vuistregel is dat je over het bespreken van 1 dia twee minuten doet. Maak dus geen presentatie met 30 dia's als je presentatie 15 minuten mag duren.
- Als je tijdens de presentatie een filmpje laat zien, vertel dan vooraf waarom je het filmpje laat zien en kom daar na het filmpje op terug. Praat nooit door het filmpje heen: het publiek hoort dan de spreker en de film niet.
- Zorg dat je videofragment op de goede plek klaarstaat, zodat je niet hoeft te zoeken waar het fragment begint.

Tijdens de presentatie

- Let op de tijd. De presentatie mag ongeveer 15 minuten duren – overleg dit precies met je begeleider. Spreek eventueel af dat iemand je twee minuten voor het einde een seintje geeft.
- Begin kort met een overzicht van wat je gaat vertellen. Presenteer daarna de inhoud. Sluit af met een korte samenvatting van wat je hebt verteld.

- Begin met jezelf voor te stellen (als er mensen in het publiek zitten die je niet kennen).
- Vertel aan het begin van de presentatie wanneer het publiek vragen mag stellen: mogen ze je voortdurend onderbreken, vragen stellen wanneer jij dat aangeeft of aan het einde van je presentatie pas vragen stellen?
- Vertel geen zaken die je publiek al weet (of doe dit heel kort).
- Probeer stopwoordjes te vermijden.
- Er zijn maar weinig mensen die niet zenuwachtig zijn tijdens een presentatie. Als jij één van die velen bent en (te) snel gaat praten van de zenuwen, probeer dan het volgende eens uit: adem na elke zin even rustig in- en uit. Je zult trouwens merken dat je vaak alleen aan het begin van je presentatie last hebt van je zenuwen.
- Wees vriendelijk en enthousiast. Ook wanneer in je publiek mensen zich vervelend gedragen. Je kunt dan proberen deze mensen zo min mogelijk aandacht te geven.
- Houd oogcontact met het publiek. Ook met de mensen die achterin zitten of helemaal vooraan. Als je een powerpointpresentatie gebruikt is het heel verleidelijk om achterom te kijken. Let hierop tijdens het oefenen.
- Blijf niet zitten en sta niet stil voor je publiek, maar loop gerust heen en weer. Zorg dat iedereen uit het publiek je kan zien.
- Wanneer iemand uit het publiek een vraag stelt, herhaal dan de vraag voor je hem beantwoordt. Vaak heeft niet iedereen de vraag direct verstaan.
- Wanneer je het antwoord op een vraag niet weet, zeg dat dan gerust en vraag of iemand anders in het publiek het antwoord wel weet.
- Zorg voor een duidelijke afsluiting van je presentatie.

Savage Chickens

by Doug Savage

